ארבע מלים ששלחו את השוטר הצבאי לתשעה חדשי מאסר

„התנהגות מבישה ולא הולמת...“

„החוקה הצבאית לוקה בחסר. אין בה יותר ממה שיש בה. הגיע הזמן להחליפה באחרת, ההולמת יותר את ה־מציאות.“

סמל המשטרה הצבאית, אהרון מרטה, לא הכיר אימרה זאת של השופט העליון שניאור זלמן חשין, שהושמעה בין כותלי בית־הדין הגבוה לצדק. הוא גם לא התעניין במעלותיה ומגרעותיה של חוקת־השיפוט הצבאית. הסיבה: שלושים חדשי שירותי בצבא הסדיר הגיעו לקיצם. עתה היה עליו להתמסר לדאגות הפרנסה. למצוא עבודה אשר תאפשר לו לכלכל בכבוד את אמו ואת אביו הנכה.

על אף גילו הצעיר (21) כבר התמחה אהרון מרטה במקצוע השענות. הוא הקדיש את חופשת־השחרור שלו לחיפושי עבודה מתאימה בחיפה. אילם כל השענים אליהם פנה דחו אותו בלך־ושוב: הצפת ישראל בשעוני יבוא מעו־לים גרמה לירידה גדולה בשטח תיקון המכשירים המודדים את הזמן.

וויכוח על הרציף

אולם מרטה לא אמר נואש. היה עליו להשיג כל עבודה שהיא — אפילו עבודה שחורה. הוא פנה וירד אל נמלה של חיפה, שם עבד ידידו הטוב אלטר איזי. אולי יימצא משהו.

אלטר קיבל את ידידו הטוב בסבר פנים יפות. השגיים שוט־טו לאורך הרציף כשהם שקועים בשיחה. הנמל היה מלא תנועה בלתי־רגילה. סירות עמוסות בני אדם נעו מן הרציף לעבר אניה, שעגנה במרחק מה.

„מה מתרחש כאן?“ שאל מרטה.

אהרון מרטה בחופשה
הנאשם מרד בבכי

„קבוצת יהודים יוצאת לרומניה,“ השיב אלטר.

באחד מקצוות הרציף ניצבה קבוצת בני־אדם שקועים ב־וויכוח סוער. במרכז הקבוצה ניצבה אשה אחת, ששפכה אש וגפרית על פועל נמל, שהצדיק את הירידה לרומניה. האשה, פקידת הסוכנות חנה פרץ, פנתה אל מרטה, שקרב אל המקום, ואמרה:

„ראה איך הם נוסעים במקום ללכת למושבים!“

„מה יש?“ השיב מרטה, „הם זכנים. מה יש להם לעשות כאן? מוטב שיסעו.“

חנה פרץ הסתערה עליו בשצף קצף. אולם הוא התריס בהתרגשות:

נאשם מרטה (במרכז) עם חברים
השופט העליון מתח בקורת

„מה את רוצה ממני? אל תצעקי עלי!“

„מה שמך?“ שאלה.

„מרטה,“ השיב בתמימות.

היא ניגשה אל צעיר שעמד בקרבת מקום ולחשה משהו על אזנו. הצעיר, דני פנקס, כתב המפאיין החיפאי המנוח כרמל הדור. ניגש אל מרטה, דרש ממנו את פרטיו האישיים, קיבל תשובה קולעת:

„מי אתה? אין לי מה לדבר אתך.“

הם לא שכחו

אהרון מרטה עזב את שטח הנמל, חזר הביתה, כמעט ושכח את התקרית, אולם היו כאלה אשר לא שכחו דבר: עוד באותו יום הוזעק מרטה לשוב אל המחנה ולהתיצב לפני מפקדו.

„מה הדבר?“ תמה, „הרי אני בחופשת שחרור!“
„היתה לך תקרית בנמל?“ שאל המפקד.
„לא!“

„לא הסתכסכת עם איש? לא צעקת?“
„לא!“

המפקד שלח אותו לדרכו. אולם כעבור ימים מספר הוזמן מרטה שנית, קיבל הודעה שהוא צפוי למשפט צבאי.

„הייתי בטוח שידונו אותי על כניסה בלתי־חוקית לשטח הנמל,“ סיפר מרטה לאחר זמן, „חברי אמרו לי שלכל היותר אקבל נזיפה או אורד בדרגה.“

אולם כאשר הוא הובא לדין התברר שהאשמה חמורה הרבה יותר: הוא הואשם בהתנהגות מבישה ובלתי הולמת את דרגת הפיקוד שלו בצבא, לפי סעיף 95 של חוקת השיפוט הצבאית, אשר זכתה לביקורת כה חריפה מפי השופט חשין. כן הואשם הוא בדיון פומבי ללא היתר מאת הרשות הצבאית המוסמכת, לפי סעיף 137(1) של הוראות הפיקוד העליון.

דיון קצר

הדיון היה קצר. בית־הדין האזין לסיפורו של הנאשם על תלאות משפחתו במולדתו, רומניה, ובישראל. אחר נשמעו דבריהם של ארבעה עדים.

„הוא דיבר בטון מסית שאינו משתמע לשתי פנים,“ אמרה בין השאר העדה חנה פרץ.

„הוא אמר: ‚כנראה שהם (היורדים) יודעים מהם שהם עושים׳ וכאשר העירו לו אזרחים שהוא חייל, ענה: ‚את המדים שמו עלי. את הדרגה נתנו לי. אנו חופשי לדבר כרצוני.׳“ סיפר בעדותו דני פנקס, כתב כרמל הדור.

„שמעתי שהוא אמר כי אין תשומת לב מספקת מטעם המדינה,“ העיד דוד פרי, איש משרד־הבטחון.

בעקבותיהם עלה על דוכן העדים מפקדו של הנאשם. הוא סיפר על התנהגותו המופתית של מרטה בתקופת שירותו בצבא. אולם דבריו נראו חוורים על רקע שלוש העדויות המרשיעות הקודמות.

פסק־הדין אף הוא היה קצר. „...אנו נותנים אימון מלא בכל שלושת עדי התביעה,“ קבעו השופטים המלומדים, „לא מתקבל על הדעת כי שלושה אנשים, שאינם מכירים את הנאשם, נטפלו אליו פתאום... נכון הדבר שלכל אזרח מותר להביע את דעתו על עניינים ציבוריים בגבולות החוקים המחייבים במדינה. אבל האם גם החייל אזרח?“

סמל אהרון מרטה נמצא חייב בשתי האשמות ונידון לבלות תשעה חודשים בבית הסוהר. יתר על כן, הוחלט לפרסם את פסק הדין בכל מחנות־הצבא. למען ישמעו לובשי המדים למיניהם וייראו.

חירות חסרת־זוועות

היתה זאת מהלומה בלתי־צפויה. מרטה מרט את שערותיו, מרר בבכי כתינוק, נרגע רק כאשר נכנס עורך הדין החיפאי אלימלך דוידסקו לעובי הקורה, הצליח להשיג הוראה שלא לאסור את מרטה עד לבירור ערעורו לפני בית הדין הצבאי העליון, בהרכב מלא של חמישה שופטים, הנהוג לגבי מקרים מיוחדים.

בינתיים נסערו החוגים הישראליים, המנסים לשמור על זכויות־היסוד של האזרח, הנהוגות בכל מדינה דמוקרטית. פרשת מרטה היתה המקרה הראשון בו נענש איש צבא על הבעת דיעה במועמי — וכידוע אין כל קוש להרחיב עונשים דומים גם על אזרחים. הליגה לזכויות־האדם, המרכזת את פעילותם של חוגים אלה, מיהרה לפנות באורח דחוף אל עורך־דינה, ראובן נוחימובסקי.

„כלום עומדת הליגה לפעול בעניין עיוות הדין, מעורר המרירות והיאוש של סמל המשטרה הצבאית?“ כתב יושב־ראש הליגה, רופא השיניים החיפאי, ד"ר קורט גרונמן, „דומני שצעד מסוכן עד למאד זה של בית־הדין הצבאי דורש תגובה מהירה, נמרצת ונרחבת.“

התגובה הנמרצת טרם באה, היות והערעור עדיין לא נתברר והדין עדיין לא נחרץ סופית לשבט או לחסד. בינתיים נהנה אהרון מרטה מחירותו חסרת־הזוועות. הוא עובד כפועל בניין בלתי מקצועי בחיפה. הוא מאושר ביכולתו לספק את צורכי הוריו, ואין הוא מרגיש כלל כי הוא הפך לנקודת המוקד של בעייה בוערת — בעיית זכותו של כל אדם להביע את דעתו ללא פחד.

סמל אהרון מרטה בתפקיד
העתונאי בקש פרטים